

Lidé z Národní třídy

JAN HANZLÍK

Před dvaceti lety se zúčastnili povolené demonstrace. Během ní se ale stali oběťmi nebo svědky brutálního násilí ze strany bezpečnostních složek komunistického režimu. I díky nim zasahovaly tyto složky naposledy. Jaké jsou jejich vzpomínky?

Odpoledne 17. listopadu se průvod vydal z Albertova

Foto: Pavel Štecha

Přímo ve Stromovce proběhly první demonstrace částečně organizované skupinou Pražské matky a někoho napadlo kvůli tomu svolat první větší demonstraci na 15. listopadu na Mariánské náměstí. Získal jsem telefon na Ivana Dejmalu a zavolał mu, jestli o té demonstraci ví. Dohodli jsme se, že se na ní potkáme. Demon-

Václav Vašků v roce 1989

Foto: archiv V. Vašků

VÁCLAV VAŠKŮ

ročník 1962

v roce 1989: chemik v úpravně vody v elektrárně Malešice

v roce 2009: fotograf na volné noze

80. léta

V té době jsem znal celou řadu lidí, kteří patřili k disentu. Určující pro mě bylo, že mí rodiče se už v 60. letech setkávali se skupinou filozofů, myslitelů a religionistů, kteří v té době rozvíjeli cosi jako dialog mezi marxismem a náboženstvím. Vůdčí osobností tohoto okruhu byl filozof Milan Machovec, jehož bytové semináře

jsem v druhé polovině 80. let navštěvoval. U Machovce jsem se potkával se spoustou lidí, o nichž pak bylo slyšet po revoluci.

Koncem 80. let jsem se začal angažovat v oblasti ochrany životního prostředí. Potkával jsem se s lidmi stejného názoru, namátkou s Ivanem Makáskem, který vydával časopis Nika, tehdy jeden z mála zdrojů otevřených informací, později jsem se poznal i s lidmi kolem Ivana Dejmalu. Už v průběhu roku 1989 začalo na veřejnost prosakovat, že se přes Stromovku bude stavět dálnice, a tehdy jsme se proti tomu začali aktivizovat.

strace kupodivu proběhla, odhaduje se, že se jí zúčastnily asi čtyři tisíce lidí, a po jejím skončení jsme šli do hospody na Novotného lávku a tady vznikla myšlenka založit větší ekologickou organizaci. Byl tam Ivan Dejmal, architekt Ivan Plicka, režisér Tomáš Škrant a já. Vzešla z toho organizace Zelený kruh, která existuje dodnes. To bylo dva dny před 17. listopadem.

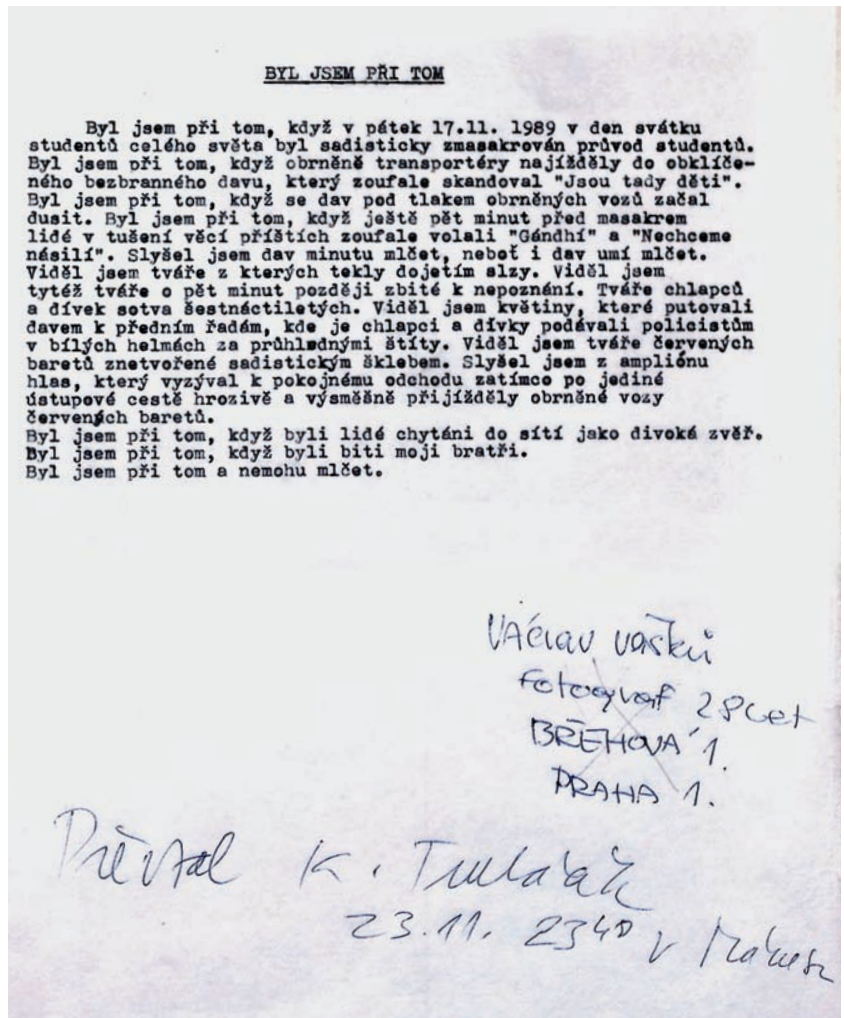
17. listopad

Účast jsem původně neplánoval, jenže někdy po obědě u nás zazvonil Honza Wunsch, kterého jsem znal

jako chartistu a disidenta, a ten byl celý nadšený a říkal: *Dneska to praskne, musíme tam jít*. Bylo nám především hodně divné, že tuhle demonstraci povolili. Říkali jsme si, že záleží na tom, kolik se jí zúčastní lidí. Pokud hodně, bude dost obtížné je rozehnat. Když jsme dorazili na Albertov, byli jsme příjemně překvapení, že tam je plno, a taky transparenty rozhodně nebyly mírumilovné nebo učesané. Měl jsem jen obavu z policie. Rozhodně jsem ale cítil, že se jedná o něco jiného než u předchozích demonstrací. Sem přišli studenti a vůbec mladí, kteří se nebáli, nebylo to jen tvrdé jádro disentu, lidí, kteří si nechají dát přes držku, protože jsou připraveni snést to riziko. Tady byli studenti, kteří věděli, že je nikdo nemá co mlátit. Byl to příjemný pocit.

Pamatuju si, že jsme šli asi v první třetině průvodu. Když jsme procházeli kolem Havlova domu, čekali jsme, že vykoukne, zamává nebo se k nám přidá, asi jsme si to podvědomě hrozně přáli, a trochu mě zklamalo, že tam nebyl. Celou dobu jsem taky čekal, že půjdeme na Hrad, už na Vyšehradě se skandovalo: *Jsmo na špatném hradě*, takže jsem to považoval za logické, ale most Legií byl zatarasovaný policejním kordonem, takže by to ani nešlo. Zabočili jsme na Národní třídu, kde nás zastavili. Lidi si sedli, někteří i klečeli, rozdávaly se květiny, zpívalo se. Stál jsem přibližně na úrovni Reduty, vlevo ode mě, zhruba u Paláce Metro, byl štáb západní televize. Měli s sebou dokonce štafle, lezli na ně s kamerou a se světlem a natáčeli. Mě to tehdy překvapilo, člověk byl svázaný vědomím, co se smí a co ne, a tohle mi přišlo jako hrozná drzost. Vůbec mi nedošlo, že je to normální práce svobodných médií. Ale říkal jsem si: Je to dobrý, dokud jsou tu oni, policie nám nic neudělá. Nebude riskovat před okem kamery.

Pak začal vlastní zákrok a já ztratil Honzu Wünsche, se kterým jsme byli celou dobu u sebe. Hodilo mě to na místo, kde původně stál onen televizní štáb, někam do podloubí Paláce

Emotivní výpověď o zásahu, tak jak ji Václav Vašků napsal 23. 11. Foto: ÚSTR

Metro, a pamatuju si jenom, jak lidi křičeli, ať se všichni drží, protože kdo by upadl, toho by udupali. Později, když jsem vykoukl, viděl jsem, jak ze strany, odkud jsme přišli, do nás najíždějí transportéry s radlicí, a to na mě zapůsobilo hrůzoplým dojmem, protože takové vozy jsem do té doby neviděl. Došlo mi, že už to není běžná policejní akce, ale ohromný průsvih, a že je potřeba se odtud za každou cenu dostat. Za pasáží Metro stály transportéry a mezi tím posledním a zdí byla uzounká ulička a u ní stáli s pendrekama. Lidi reagovali různě. Já jsem si říkal, že když se budu cho-

vat klidně, mohlo by to vyjít, tak jsem dal ruce za hlavu a šel proti nim. A oni mě nechali projít. Nedostal jsem ani ránu, asi jsem měl kliku. V klidu jsem samozřejmě vůbec nebyl, byl to spíš pud sebezáchovy, protože člověk je v tu chvíli ochromený strachem. Kamarád Ivan Plicka šel druhou stranou a dostal pořádnou nakládačku. Tam si čas od času někoho vybrali, pováhlili ho na zem a začali do něj bušit. Ivan měl pár dní úplně černá záda.

Za kordonem se lidi rozprchávali a i já jsem se chtěl co nejdřív ztratit. Napadlo mě, že pod svícnem bývá tma a že když poběžím do Bartolomějské,

Václav Vašků v současnosti

Foto: archiv V. Vašků

Demonstranti nemilosrdně sevřeni dvěma kordony

Foto: archiv SL

zmizím jim, protože nikoho nenapadne, že by demonstranti utíkali před sídlo Bezpečnosti. Odtamtud jsem pro jistotu přeběhl na druhý břeh řeky a tam jako by se nic nedělo. Zavola jsem domů, že jsem v pořádku. V tu chvíli už mi bylo jasné, že se něco stane, že to nebyla normální událost, na jaké jsme byli zvyklí. Získal jsem dojem, že tohle už neprojde.

Následující dny

Z té doby mám jen málo konkrétních vzpomínek. Tou první je šok poté, co jsme se dozvěděli, že byl někdo ze studentů zabit. Tomu jsem naprosto věřil. Donesl jsem tam květiny, brečel jsem a všichni, co tam chodili, brečeli taky. Dokonce bych řekl, že já osobně jsem byl událostmi na Národní tak šokovaný, že se mi druhý den nikam nechtělo, říkal jsem si, že to špatně dopadne, a nevěděl jsem, jestli na to mám. Pak to ale vzalo rychlý spád. Obsazený Mánes, transparenty, lidi měli náladu jak na Silvestra, první závan svobody, a už jsme tomu začali věřit.

Následující roky

Euforie mi vydrželo dva roky, respektive do rozpadu státu a zvolení Václava Klause premiérem. Během prv-

ních dvou let člověk neměl ani hodinu času, protože se pořád něco dělo. Nebyli jsme na to zvyklí a měli jsme pocit, že všechno musíme stihnout. Ani se nedivím tomu, že pak přišlo jisté vystrážlivění. Prostě tak to je, po mejdanu bývá kocovina, a my jsme si ten mejdan užili.

Jsem ale hrozně šťastný, že se to stalo, že žiju ve společnosti, která se mi sice nemusí ve všem líbit, ale je tisíckrát lepší než ta předešlá. To, čeho si hrozně vážím, je svoboda. Za svůj život už jsem zodpovědný jen já sám.

VĚRA KONEČNÁ

ročník 1954

v roce 1989: výzkumné pracoviště pro řešení školské výstavby

v roce 2009: šéfredaktorka časopisu Bydlení IQ

80. léta

Na konci 80. let už jsme se nebáli. Mě lákali do Svazu československo-sovětského přátelství a já jsem je bez problémů poslala do háje s tím, že mám na práci důležitější věci. Nejstarší pán, který s námi pracoval, přišel ráno s novinami, sedl si, rozevřel je, řekl: *Tak si dáme ranní čtvrt-hodinku proti bolševikovi* a přečetl

Věra Konečná v 80. letech

Foto: archiv V. Konečné

nějakou zprávu. Tahle atmosféra byla pro závěr 80. let typická. A v létě 1989 mi bylo jasné, že konec bude brzy, už jsme se vlastně jen dohadovali kdy. Já jsem zastávala názor, že to bude 17. listopadu, protože studenti jsou vždycky radikální. Pamatuju si, že jsem šla na Albertov s přesvědčením,

Chvilke předcházející zásahu Pohotovostního pluku VB a Školního pohotovostního oddílu

Foto: archiv SL

že to ten den praskne, a chtěla jsem být u toho.

17. listopad

Já jsem se v první řadě snažila sehnat všechny známé, aby nás byla velká parta, protože mi fakt bylo jasné, že to bude den D. Proto jsme s sebou vzali i děti. Byly jsme tam tři kamarádky. Jedna, ta byla v sedmém měsíci těhotenství, s manželem a s mladší devítiletou dcerou. Se mnou šel mladší osmiletý syn, oni byli spolužáci, a třetí kamarádka s sebou měla desetiletého kluka. Sešli jsme se na Karlově náměstí a odtud vyrazili na Albertov, kde už byl obrovský dav, zněly projevy a už z nich bylo jasné, že žádná oficiální akce se tady konat nebude. Z Vyšehradu zástup mířil na Václavák, my jsme šli na konci průvodu, ten byl ale v jednom bodě zastaven kordonem policajtů a musel

se otočit, takže po nábřeží už jsme šli v čele. Když jsme zatáčeli kolem Národního divadla na Národní třídu, z divadelní šatny mávali herci, Boris Rösner stál u okna a oči mu svítily a na schodech divadla stála starší paní ve večerních šatech, klepala se zimou, usmívala se a po tvářích jí tekly slzy. Nezapomenutelná atmosféra, která taky asi způsobila, že ona těhotná kamarádka, která chtěla původně odejít dřív, zůstala s námi. Prostě nešlo odejít. A tak jsme se dostali až na Národní. Těhotná kamarádka měla fobii z davu, děti byly malé a v tlačenci prakticky bezbranné, takže i to byl důvod, proč jsme se rozhodli vycouvat zpátky k Mikulandské. Jenomže tam cestu mezitím přehradil další kordon policajtů, takže jsme se ocitli v jakémsi lisu. To jsme pořád neměli strach, spíš stále převládalo nadšení, navíc pro syna

to bylo dobrodružství, i když si to dneska skoro nepamatuje. Začali jsme zkoušet dveře domů, protože nám došlo, že je to jediný způsob, jak uniknout. Jak jsme se ale později dozvěděli, tajní dopředu všechny domovní dveře zamkli. Ocitli jsme se v jediném odemčeném domě, myslím, že to bylo číslo osmnáct, rychle tam přibývali další lidi. Na chodbu vylezl jakýsi pán, a přestože jsme s sebou měli malé děti, řval na nás, že jsme živlové nebo něco takového a že na nás zavolá policajty. Nakonec se tam ale našel hodný člověk, který nám půjčil klíče od půdy, kam jsme se schovali a vickýrem pozorovali, co se děje venku. Byla to atmosféra jako z válečného filmu. Přímo naproti z domu v Mikulandské vyhazovali schované demonstranty a mlátili je. Čekali jsme, že každou chvilku přijde řada na nás, a taky jsme opravdu slyšeli dupání

⑤ 3

Svědectví o účasti na shromáždění studentů dne 17.11.1989

V pátek 17.11.1989 jsme se sdružili studentkého shromáždění na počest 50. výročí studentké demonstrace v r. 1939. Naši skupinku tvořili tři ženy /z toho jedna ve vysokém stupni těhotenství/, jeden muž a tři naše děti ve věku 8 - 10 let.

Protože původní záměr, aby se průvod s květinami a se zvířátky odehrál na Václavské náměstí, nebyl povolen, všichni shromáždění šli od počátku skandovatím najevo, že chtějí na Václavské náměstí. Vyšehrad tedy byl jen zastávkou, kde se položily květiny a zpívala hymna. Všichni účastníci byli jednotní, zavládla krásná atmosféra společných zájmů. Ani na Vyšehradě, ani v průběhu pochodu nebylo možné, aby shromáždění kdekoli vlivnil. Dokonce hlas z megafonu, který na Vyšehradě chtěl oznámit alespoň několik organizačních poznámek a počátek zpívané státní hymny, zanikl v hluku skandovaných hesel. Není pravdou to, co oznámila později ČST, že studenti byli manipulováni k pochodu na Václavské náměstí a že na tento pochod se vypravila jen část shromážděných. Všichni, kdo jsme se účastnili, jsme se taky společně vydali dál.

Průvod byl zastaven, nemohl se dostat na Karlovo náměstí, kam směřoval, proto jsme se obrátili a šli přes nábreží k Národnímu divadlu a dál po Národní třídě. Na nábreží byl průvod tak dlouhý, že nebylo možné dohlédnout ani na jeho šelo, ani na pávěř. Osdávovali jsme, že počet lidí přesahuje 50 tisíc. Převážná většina mladých lidí měla kolem 20 let, ke studentům se přidali i starší, starší občané, spousta z nich s dětmi. I v řadách studentů byli zmoři, kteří nešli na ramesnou své maličké děti - kolem dvou, tři let. Ze všech třívil záležo nadšení, odchování, všichni se k sobě chovali kamarádsky a ohleduplně. Např. na Vyšehradě našim dětem studenti podávali ruce, aby neuklouzly na svahu, naši těhotnou zaminu obohatě směřeli se zádky, aby si neublížila. Nikde žádní "pankáči", žádné "živly". Jen inteligentní obličeje, na kterých bylo stejné, že všichni vědí, co chtějí.

Výpověď Věry Konečné o událostech na Národní třídě

Zajímavé je, že studenti, demonstrující před padesáti lety proti fašismu, jsou do dnes považováni i oficiálními másty za hrdiny, kteří se nemínili podrobit teroru. A po padesáti letech jsou studenti - tedy naše špička naší mládeže - v očích našich vládních činitelů nejednou hloupoucké stádo, které se nechá strhnout několika protistátními živly. Jsme přesvědčeni, že žádný se aluňných a čestných občanů tohoto stádu tomu nevěří.

Samozřejmě představitelé vládnoucí strany nemohou být spokojeni s hesly, která se skandovala - "Choeme novou vládu", "Už vám nikde nevěří", "Nechceme Štěpána", "40 let stačilo" apod. Ale když tato hesla provolávají desetitisíce studentů, z oken na nábreží a z obočnicků jim souhlasně dávají na pozdrav občané Prahy, když staré babičky z oken tramvají zdvihají dva prsty jako symbol podpory - není to snad dost pádný důvod, aby ti, kteří mají tu moc, o tom začali přemýšlet? Přemýšlet místo toho, aby na tyto studenty poslali vyvíšené zabijáky?

Naše skupinka s těhotnou a třemi dětmi se dostala až na Národní třídou - na úroveň Mikulandáské ulice. Do poslední chvíle jsme věřili tomu, že do takového množství studentů a dětí nemůže policie začít mlatit. Proto jsme měli odvahu jít až sem i s malými dětmi. Jenže se situace začala vyvíjet jinak.

Malí lidé, kteří stáli na střeších stánků PFS a Občerstvení, informovali ostatní o tom, co se děje. A stuhla nám krev v klíbech, když ohlíželi, že "antony" už přijíždějí. Bílé helmy odřily tu část průvodu, která ještě byla na nábreží a satarasily boční ulice, přiléhající k Národní třídě. Věděli jsme, že musíme děti dostat do bezpečí, proto jsme se pustili Mikulandáskou ulicí - a to daleko dřív, než se ozvala první výzva k demonstrujícímu. Proti nám se však ulicí hnali lidé se sděšeným výrazem, že i tato ulice je už policisty ukávněná. Nikdo neměl možnost uniknout z pasti. Je pak až bolestné slyšet z televize, že 50 minut vyžývala bezpečnost demonstrující, aby se rozešli. Ne za 50 minut, ale snad za 50 vteřin po první výzvě už padaly první rány metrovní obušky.

Strach našich dětí těžko můžeme popsat. Bylo jasné, že dohře zifěné ruce může usazřit i dospělého, natožpak dítě. Na poslední chvíli

Foto: ÚSTR

okovaných bot na schodech. Dokonce ta těhotná kamarádka objevila na půdě výklenek nebo spíš prázdnou krabici na elektriku, narvala do ní všechny tři děti a zavřela je s ponaučením, že kdyby na půdu vtrhli policajti, musí být potichu, nás že zmlátí, ale ony musí počkat hodinu dvě a pak jít domů.

Nakonec nás nenašli a my kolem desáté večer odešli domů. Všude krev, kusy oblečení, nepořádek, silná atmosféra. Nám se ale vůbec nic nestalo, jen jsme získali úžasný zážitek na celý život.

Následující dny

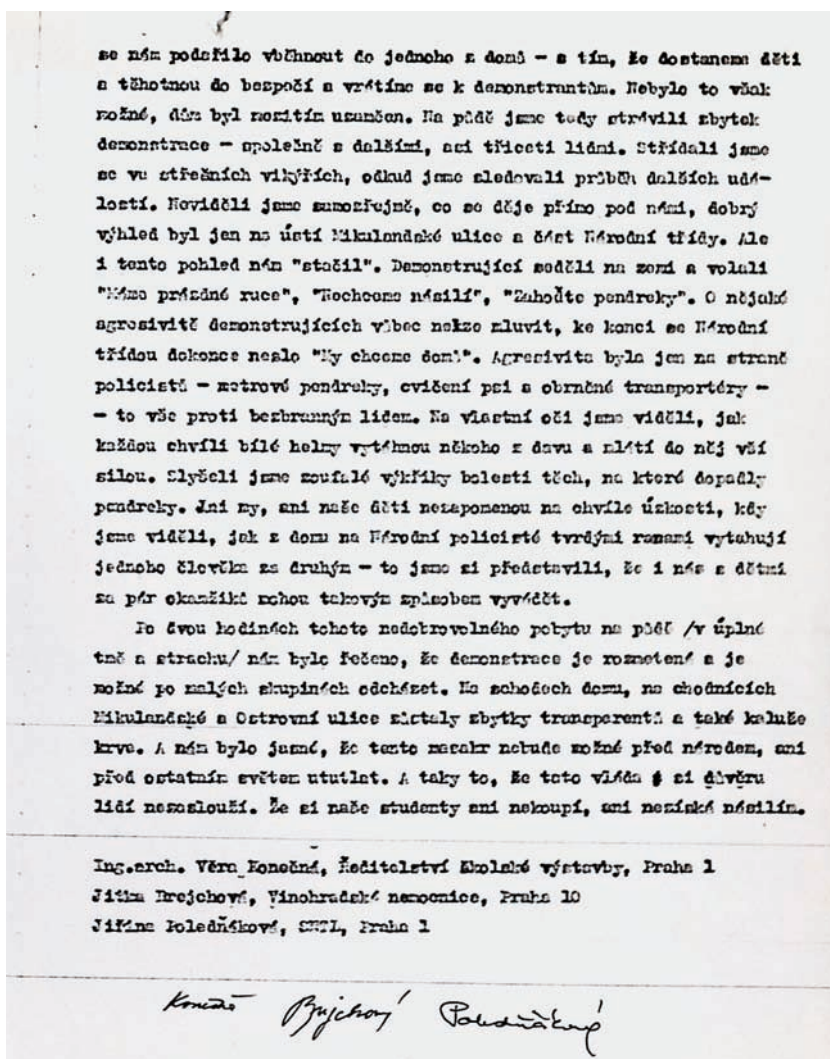
I nadále jsem byla přesvědčená, že je to konec. Byla jsem na všech demonstracích, kromě úterka, kdy mi

volal kamarád z televize, ať nikam nechodíme, že kolem Prahy jsou milionáři a chystají se zasáhnout. Takže jsem zůstala doma na telefonu, kamarád mi volal a já jeho informace posílala dál. Tehdy ten zásah neschválil Adamec, ale byl na spadnutí. Nicméně jediný den, kdy jsem se opravdu bála, byl čtvrtek. Chtěli jsme děti nechat doma, ale pak mi volala sousedka, že jejího tátu zastavili na ulici estébáci a ptali se, kdo bydlí nahoře. Já jsem totiž už osmnáctého vyvěsila prapor a oni chtěli vědět, kdo tam bydlí. Dostala jsem strach, že by mohli odvléct děti a já bych nevěděla kam. Takže jsem zavolala další kamarádce, ta přišla, odvedla děti k sobě a my teprve potom šli na demonstraci.

Věra Konečná v současnosti

Foto: archiv V. Konečné

Poslední strana výpovědi Věry Konečné

Foto: ÚSTR

Chvilce nejistoty. Demonstranti sedí a čekají.

Foto: archiv SL

Následující roky

Ještě začátkem devadesátých let jsem si nedovedla představit, že bych neviděla zprávy.

Všichni žili politikou a aktivismem. Naše děti třeba na horách demonstrovaly proti výletu a já doma vyhlásila stávkou, že nebudu vařit, dokud si neuklidí, a vyhrála jsem. Byli jsme toho plní.

Bylo mi jasné, že to vůbec nebude jednoduché a že se budeme mít svým způsobem hůř než předtím, protože v socialismu o nás bylo vždycky jaksi postaráno, navíc všichni měli společného nepřítele, takže se lidi mezi sebou víc kamarádili, všechno bylo jednodušší. Samozřejmě že možnost cestovat, mít všechny informace, posílat děti odmalinka na angličtinu, to, co patří k normálnímu světu, to všechno je k nezaplacení.

Navic život nemá být jednoduchý. Lidi se mají taky snažit.

PETR HEJNÝ

ročník 1952

v roce 1989: redaktor Albatrosu

v roce 2009: redaktor Slovartu

80. léta

V lednu 1989 za mnou přišel kolega Kamil Černý s peticí za propuštění Václava Havla. My jsme to měli doma rozdělené tak, že manželka, která pracovala v antikvariátu za minimum peněz, podepisovala a angažovala se a já, protože jsem bral víc, jsem se držel zpátky, abychom měli z čeho žít rodinu. Takže manželka to Kamilovi podepsala a já ne. Byl jsem podělaný.

Až 28. října 1989 už mě opravdu našťvali. Do Prahy totiž dorazily milice z oblastí. Já byl na Staromáku a přes něj pochodovali milicionáři a vytlačovali nás. Já jsem si stoupl před radnici, oni přišli a povídají: *Uhni!* A já na to: *Já jsem tady doma. Odkad seš ty - My jsme z Kladna!* - *Tak vidíš, co ty mě budeš vyhánět, já jsem tady doma, já tady bydlím.* Začali jsme se přetlačovat, což nikam nevedlo, dokud mě manželka neodtáhla. Bylo to legrační.

Od začátku mi bylo jasné, jak by to mělo s bolševikem dopadnout, akorát jsem byl zbabělejší. V Albatrosu byli i komunisti liberální, byla tam výborná společnost. Takže když jsem zlobil, mávlo se rukou a jelo se dál. Já třeba pravidelně na schůzích ROH vystupoval s požadavkem, aby mi zakoupili pořádnou třímetrovou tyč. My jsme totiž s dětmi jezdili na zimní tábory, kde byl otevřený záchod, a já potřeboval něčím prošťuchovat hovna. To nebyla žádná sranda, plná chalupa dětí a záchody musely fungovat. Takže když jsem se na schůzích přihlásil, všichni už věděli, co bude.

17. listopad

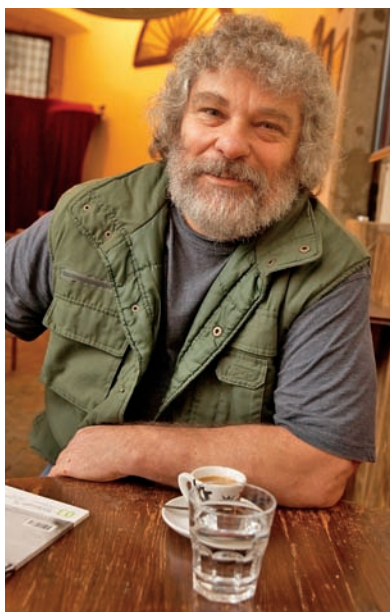
Žena mě přemluvila. Trochu jsem se bál, protože akce sice byla povolena, ale znáte bolševika, když se mu to znelíbí, jdou všichni do háje. Pak jsem ale viděl, že ulice jsou plné, že nás je nejmíň třicet tisíc. Byla to paráda. Z Národního divadla nám mával Boris Rösner a ostatní herci, a potom jsme přišli na Národní a kráčeli pořád dál až k mému rodnému Albatrosu, kde byla zelená čára. Tam jsme došli a zůstali. My jsme byli někde na úrovni jazykové školy, takže jsem přesně nevěděl, co se ve předu děje. Když jsme zjistili, že se to za námi taky uzavírá, už bylo jasné, že něco bude, jen se čekalo, co přesně. Pak nás ti idioti začali lisovat, což bylo nepříjemné, protože se těžko dýchalo, ale kdo byl zvyklý jezdit pražskou hromadnou dopravou, tomu to tak zlé nepřišlo. Horší bylo, že jsme byli namačkaní na skleněné výlohy a ty dost pružily. Říkal jsem si, že jestli povolí, všechny nás to pořeže, protože sklo má své fyzikální vlastnosti, kterých se kvůli nikomu nevzdá. Lidi nás ještě z okolních domů povzbuzovali, koukali a mávali, pak ale viděli, že jde do tužšího, a zase zalezli.

Když to trochu uvolnili, lidi se hnali ven a moje žena zakopla a upadla. Nejspíš by ji ušlapali, ale já byl cvičený, chodil jsem léta na karate, udělal jsem nad ní klik, než se vzpamatovala. Lidi se rozráželi o mě a ona mohla vstát. To byla normální davová psy-

Petr Hejný před rokem 1989...

Foto: archiv P. Hejného

... a v roce 2009

Foto: Ondřej Němec

chóza, za to nikdo nemohl, to vyvolali policajti. Z toho zážitku se ale moje žena léčila na psychiatrii a dodneška má fobii z davu, takže i když sem začaly jezdit kapely, které jsme znali jen z desek a bývali bychom je chtěli vidět, na žádný koncert jsme nešli, protože ona by to nezvládla.

Tohle se stalo ve chvíli, kdy otevřeli uličku do Mikulandský. Tak jsme se tam dostali i my. V místě, kde je dneska pomník, čekali ti z pohotovostního pluku v bílých helmách a s obušky a před nimi stál malý poručík s paragánským fialovým baretem. Viděl jsem, že jim velí, tak mu říkám: *Hele, nech projít aspoň ty ženský, my chlapi si to tady potom nějak vyříkáme, ale ty ženský bys mohl pustit.* Poručík zbrunátněl a začal řvát: *Komu tykáte!* a vrhnul se na mě. Přetáhnul mi vestu a začal mi masírovat záda pendrekem. Jenže já byl trénovaný z karate a on byl navíc nejmíň o hlavu menší. A zkuste mlátit někoho, kdo stojí nad vámi, ten úder nemá žádnou sílu. Tak mě chvíli bil, mezitím prošly nějaké ženské a my jsme na sebe koukali s jedním takovým, co stál vzadu u zdi, měl asi metr osmdesát a strašně zle a napumpovaně se na mě díval. A to mě dodneška mrzí, že mě žena odtáhla, že mě na něj nepustila, protože by to bývalo hezký. Možná ho dobře trénovali v rámci pohotovostního pluku, ale já to dělal dýl a věřil jsem si. Pokud by mu nepřišli na pomoc kamarádi nebo víc kamarádů, tak by tam zůstal. Jenom zmlácený samozřejmě, ne že bych ho zabil, to ne. Jen bych mu vysvětlil, že síla je i na naší straně.

Poručík mě lechtal na zádech, tak jsem mu slíbil, že už mu nebudu tykat, a on mě po nějaké době pustil, už jen proto, že viděl, že to nemá účinek. Navíc jsem byl starší, bylo mi sedmatřicet, a oni šli hlavně po mladých, těm chtěli dát největší sodu, protože samozřejmě je vždycky třeba zmlátit studenty, ti představují největší nebezpečí. Takže mě vyprášil a nechal mě jít. Dojeli jsme domů, tam byla babička s pětiletou dcerou. S tou jsme pak chodili do průvodů.

Následující dny

Pořád jsme si říkali, že těch lidí tam bylo už opravdu hodně, že už to nemůžou tak snadno umlčet. Byl jsem hrozně naštvanej. Příští týden jsem vystoupil na schůzi s tím, že děti se mlátit nesmějí.

Nenásilí vládlo bohužel jen na straně demonstrantů

Foto: archiv SL

Následující roky

Dnes jsem se opět stáhnul do vnitřní emigrace. Nějakou dobu po „historické přeměně“ jsem četl noviny, ale pak jsem zjistil, že je to stejně zbytečné, o politiku se nestarám protože jsem poněkud prudší povahy, takže bych musel vzít kalašnikova a jít. Takoví lidi jako Paroubek by se měli poslat do Ruska k jeho kamarádům a tam ať si žije. Tak se o politiku radši vlastně nezajímám.

JOSEF HOLEČEK

ročník 1961

v roce 1989: aspirant na Katedře estetiky FF UK

v roce 2009: historik umění a poradce v oblasti obnovy památek na volné noze

80. léta

Na konci 80. let vládla na estetice a na dějinách umění liberální atmosféra. V zásadě nás nechávali na pokoji. Cítili jsme, že režim slábne. Už není totalitní, drží ho setrvačnost. Projevovalo se to v každodenních hovorech i jako jakýsi iracionální pocit. Měl jsem kamarády, kteří se zabývali astrologií, a ti věštili konec režimu.

17. listopad

Občas jsem se některých demonstrací zúčastnil, i teď mě k tomu vedla

Josef Holeček v 80. letech

Foto: archiv J. Holečka

velká nechuť k režimu a touha dát najevo, že bych si přál něco jiného. V ostatních státech Varšavské smlouvy postupně socialismus krachoval a tady se nám zdálo, že se toho děje málo. Myslím, že to byla základní motivace většiny těch, kteří se vypravili na Albertov. Oficiální charakter průvodu byl dobrou záminkou pro

větší účast, protože se nebylo čeho bát. Obrat, jaký to nakonec vzalo, jsem samozřejmě nečekal, nicméně myslím, že každé velké shromáždění v té době bylo už nutně protirežimní. Stačilo se zúčastnit většího večírku. Na každém se lidi bavili o nechuti k režimu.

Šel jsem v průvodu a měl velmi plastické a barvitě dojmy, protože nálada byla uvolněná, všude bylo prázdné, všechno bylo vyklizeno, bylo to skoro triumfální. Vybavují si jasně pocit nadšení, euforie. Z toho zástupu sálala určitá síla a nadšení, větší než u předchozích demonstrací, na kterých jsem byl. Takhle jsme došli na Národní třídu, kde se průvod zastavil. Když začala policejní akce, natlačili nás na velké skleněné výlohy, které se prohýbaly. Měli jsme strach, že sklo praskne, což by mohlo někoho stát život. Policajti měli psy, ale s košíky, nicméně štěkot psů, mačkání v davu, to byly dost stresující pocity.

Pak vznikly ony slavné uličky, kudy se dalo utéct. Já šel tou u Paláce Metro. Snažil jsem se samozřejmě proběhnout tak, aby mě netrefili, ale stejně jsem dostal čtyři rány. Utíkal jsem Mikulandskou, tam už byl klid, a Spálenou jsem šel do ulice Na Zde- raze, kde v té době bydlela maminka mé ženy.

Takhle osobní fyzický kontakt s represí jsem do té doby nezažil. V okamžiku, kdy rány schytáte, bolestivé nejsou, jde spíš o štípnutí, trvá několik hodin, než se rozleží. Adrenalin přehluší všechno ostatní. Prožíváte ale strach a stres, já měl dokonce dva dny teplotu, protože se tělo věnovalo léčení modřin a podlitin, jak mi pak vysvětlil lékař. Takže strach a stres samozřejmě existovaly a to byl i důvod, proč to rozehnali tímto způsobem. Aby si to lidi pamatovali a na další akce nechodili.

Už tehdy jsem byl ale přesvědčený, že oni to nevyhráli, když nás zmlátily, že to tímhle neskončilo, ale bude to nějakým způsobem pokračovat. Takže přes veškerý strach jsem měl dobrý pocit, že by mohlo jít o bod zlomu. Ten pocit jsem zakoušel, už

v zásadě nezklamal, vše ostatní je obraz společnosti.

VOJTĚCH POKORNÝ

ročník 1971

v roce 1989: mistr na stavbě JE Temelín

v roce 2009: obchodní manažer firmy zabývající se říční plavbou, zároveň na třetinový úvazek zaměstnanec Filozofického ústavu Akademie věd

80. léta

Co se týče protirežimních aktivit, zapojoval jsem se do všeho možného, takže pro mě byla účast na průvodu 17. listopadu normální věc. Byl jsem aktivní v Hnutí za občanskou svobodu (HOS), chodil jsem na demonstrace a v listopadu už jsem byl nepravomocně odsouzený za účast na srpnové demonstraci, za přečin proti veřejnému pořádku.

Do toho soukolí jsem se dostal, když jsem v květnu 1989 zorganizoval koncert v hospodě U Zivalů v Dejvicích, jehož výtěžek měl jít rodinám politických vězňů. Koncert byl v zárodku rozehnan. Byl jsem jediný organizátor a tím jsem se dostal do hledáčku StB. Chodil jsem každý týden na výslechy a už se to se mnou vezlo. Byl jsem mladý, ale necítil jsem se dětsky, už jsem měl něco za sebou. Hlas Ameriky jsem poslouchal každý den už od druhé třídy, byl jsem toho plný. Sám jsem dospěl k názoru, že je třeba poslouchat svobodné rozhlasové stanice, k Vánocům jsem vždycky chtěl jenom rádio s větším vlnovým rozsahem. Hrozně mě ten systém tenkrát štval, takže jsem si i s vědomím možných rizik vybral odpor proti režimu. Zní to sice blbě od tehdy osmnáctiletého člověka, ale takhle jsem to vnímal.

V listopadu 1989 jsem měl ale trochu jiné starosti: jakmile jsem začal mít problémy s policií a soudy, poslali mi povolávací rozkaz na vojnu. Měl jsem naplánováno, že jako celá řada jiných lidí se z toho vykrotím tak, že půjdu do blázince do Bohnic a díky tomu získám modrou knížku, což byl tenkrát takový folklor. Do blázince jsem měl nastoupit 20. listopadu.

Vojtěch Pokorný v 80. letech

Foto: archiv V. Pokorného

17. listopad

Byl jsem na Albertově se skupinou známých z opozičních skupin. Nic moc jsem od toho nečekal, protože tenkrát studentské hnutí nemělo žádné opoziční struktury, byli to lidi z SSM a nijak se vůči režimu neprojevovali. Dívali jsme se na ně jako na ty, kdo se vezou. Proto nás mile překvapilo, že se v průvodu objevily transparenty s protirežimními hesly. To jsme nečekali. Průvod sám byl kolosální, velká síla lidí, se kterými jsme dorazili až na Národní. Já se dostal na chodník před Ústavem státu a práva, což je těsně vedle podloubí v Mikulandské. Chvilí trvalo, než se začalo něco dít, lidi skandovali, policajti stáli, děvčata plakala.

Rozhodně jsem neměl pocit, že jde do tuhého nebo že končí legrace. Lidi prostě dostanou pendrekem, to je celý. To už jsem zažil, takže to nebylo nic, z čeho bych měl mít strach. Pocit paniky a ohrožení vzbuzoval spíš fakt, že lidi na sebe byli namačkaní, nebylo to nic příjemného. Na policajtech navíc bylo vidět odhodlání pomstít se za to, že museli být někde dva dny zavření a čekat na řetězu. Bylo znát, že si chtějí zchladit žáhu na těch, kdo za to podle nich mohli. Já jsem po letech mluvil s jedním z členů pohotovostního pluku a ten mi říkal, jak byli

naštvaní, že kvůli nám museli držet služby.

Výsledkem tlačenice byla taky nehoda, kdy auto zaparkované před Ústavem státu a práva, které nebylo zabrzděné, se dalo do pohybu a jedné holce vzalo nohy. Uvázla mezi nárazníky, slyšel jsem, jak křičí. To bylo hodně nepříjemné, i když nevím, jak to dopadlo, a ani jsem o tom později nic nečetl.

Rozhodl jsem se, že nebudu na nic čekat a co nejrychleji projdu. Když jsem se ale přiblížil ke kordonu u Mikulandské, napadlo mě, že lidí je přesila a policajtů málo. Kordon tvořily jen dvě řady. Přišlo mi jako dobrý nápad, že bychom ho mohli protrhnout, když už je nás taková masa. Domluvilo by se pár lidí, udělali by díru a tou by se dav rozutekl. Začal jsem to organizovat, ale nepadlo to na úrodnou půdu, všichni byli úplně vyřízení, vyděšení, tak jsem to vzdal. Pasivita lidí mě ale zarazila. Šli jak ovce na porážku. Neříkám, že jsme se měli rvát, ale tam byla možnost se z toho aktivně dostat, kdyby všichni uvažovali stejně. Tomáš Zelenka z HOSu nesl transparent Demokracie pro všechny a tyčí z toho transparentu někde u Vyšehradu, když vznikl problém u jednoho ze zátarasů, jednomu policajtovi pěkně naložil. To se mi líbilo. Trochu si zjednat respekt neškodí.

Každopádně jsem neuspěl, tak jsem si dal ruce za hlavu a vběhl do uličky. Jenže organizací útoku na kordon jsem na sebe upozornil, najednou jsem zaslechl: *To je von!*, někdo mi podrazil nohy, zůstal jsem ležet a dostal jsem slušnou nakládačku. Opravdu pořádnou. Nemohl jsem pak ani chodit. Ležel jsem a policajti do mě šli obuškama. Absolutně nedokážu spočítat, kolik ran jsem dostal. Sebral mě Kamil Černý ještě s někým dalším a odvedli mě ke kamarádovi na Klárov. Cítil jsem se jako zbitý pes, dostal jsem i mezi nohy, takže to bylo nepříjemné, ale všechno jsem to zvládl, žádné trvalé následky nemám.

Výsledkem téhle nakládačky bylo, že jsem byl ještě naštvanější, jinak

Tlačénice vypolala davovou psychózu. S něčím takovým zasahující jednotky samozřejmě počítaly.

Foto: archiv SL

Vojtěch Pokorný v roce 2009

Foto: Ondřej Němec

mě to nikam neposunulo. Teprve když jsem druhý den viděl improvizovaná parte Martina Šmída a srocení lidu, napadlo mě, že se děje něco mimořádného.

Následující dny

V pondělí jsem nastoupil do Bohnic, takže události venku jsem sledoval zprostředkovaně. U vstupní prohlídky jsem hrál všemi barvami a lékaři si to zaznamenali. Na rovinu jsem přiznal, že jsem dostal nakládačku, zapsali si to a víc nekomentovali. V Bohnicích jsem opravdu vydržel nutné tři týdny. Občas jsem si šel zatelefonovat, v televizi už byly nějaké informace. Personál nám taky občas něco řekl, sem tam nějaká návštěva. Zažil

jsem i stávku pacientů v blázinci. Odmítali brát léky a nechat si píchat injekce, malovali si plakáty, stávkovali, takže jsem vlastně revoluci prožil taky. Moc jsem se ale nezapojil, protože jsem se bohužel nevydržel nesmát, doktoři mě pořád okřikovali.

Následující roky

Od prvního ledna jsem pracoval jako technik v koordinačním centru Občanského fóra, ve Špalíčku. Tam jsem byl až do voleb. Pak jsem se vrátil ke stavařině. Následně jsem vystudoval filozofii.

Za uplynulých dvacet let jsem každých pět dělal trochu něco jiného, dneska mám rodinu, děti a dobrou práci a jsem spokojený.

pd